

קידושין סח

עניין: עם הדומה לחמור

פרקי דרבי אליעזר פל"א

(כב) פי גרצה הנער לעולה. אמר לישמעאל ולאליעזר רואים אתם פלום באחד מן ההרים הללו, אמרו לו לאו, קשב אותם פחמורים ואמר להם שבו לכם פה עם החמור. אמר להם פשם שאין החמור רואה פלום כך אתם אינכם רואים פלום, שנאמר [שם ה] ויאמר אברהם אל נערי שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור.

פירוש הגר"א על ספד"צ פ"ד דף לב ע"א

ועשה תשובה. כי האבות הן אדם כידוע ועשו וישמעאל הן ימינא ושמאלא כידוע שור וחמור עשו שור פרים אבירים וישמעאל שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור (כ"ק מס א') ואלו מדרך מלכים אשר חמורים נטרם (יחזקאל כג) והן קין והבל כנ"ל. ואלא יזדווגו זה לזה כנ"ל לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. והן צעמנן כלאים של אמר ופשתים. ועשו רצה להזדווג עם ישמעאל ולהחריב את העולם סוד הקדושה סוד יעקב ולכן וישקום עשו את יעקב כו' וילך אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל. מה עשה הקצ"ה כרם את הזכר והרג את הנקבה כנ"ל. והענין סירוס הוא

פירוש הרא"ש על התורה בראשית כא, כג

שעשה על אנכי אמר אנכי לא שמעתי והדין עמו מה לכהן כבית הקברות: שבו לכם פה עם החמור. מכאן ארו"ל עם הדומה לחמור שנמשלים האומות לחמורים וא"ת תינח אליעזר שהוא כנעני אבל ישמעאל למה נמשל לחמור והלא זרע קדש מצבתו זרע אברהם קדוש ה' וי"ל דהכי קא' שאל להם אברהם כשנשא את עיניו וראה את המקום אמר להם רואים אתם המקו' השיבו שניהם לא ראינו מאומה אמר להם שבו לכם פה עם החמור כיון שאין אתם רואים מקום שכינה שורה הרי אתם נחשבים כבהמה שאינה רואה ואינה מרגשת בקדושה וזהו עם הדומה לחמור לענין ראייה והשגחה ולא לענין הזרע שיהא מתדמה זרעם לזרע בהמה שהרי אחד מיהא היה זרע קדש כדפירשונו:

מהר"ל תפארת ישראל פל"ז

בלתי משועבד, שאין ראוי שיהיה שעבוד רק אל החומר⁵². וכן רמזה התורה כי העבדות הוא חמרי, כמה שאמרה תורה על העבד המשועבד (בראשית כג, ה) "שבו לכם פה עם החמור", עם הדומה לחמור (ינמות סג). רמז לך כי העבד המשועבד הוא חמרי⁵³, כמו החמור שהוא חמרי⁵⁴.

אפיקי מים (שיעורים על פי הגר"מ שפירא)

פסח ענין לב

אבל קליפת ישמעאל היא הכפירה בעיקר, וס"ל דמציאותם שייכת לעליונים [למדות על השפעה] מבלי להתייחס אליה דרך עבודת הגוף והבחירה, אלא שהכל מוכרח מכבר בסוד "ידיעה" וכנ"ל, ואין במעשיהם שום תוקף לקבוע ולא מידי. ואמנם עיקר הדת שלהם מיוסדת על זיוף בנבואה [שענינה התפיסה של מציאות העליונה אף שאינה כן], וכן נראה לעין, שמוכנים למסור נפש על מה שנדמה להם כדאי, וגם הם שוכני מדבריות דלא כשאר בני"א מבלי להתייחס לדרך העולם כמקום בפני"ע והוא משום שתפיסתם בהאי עלמא היא בדרך שאין להגוף שום תוקף, וכל בחירתם לא מעלה ולא מוריד, דזולת מציאות הרוחניות אין כלום [ונראה דזהו דאיתא בחז"ל - ערש"י בראשית י"ח, ד' - שמשתחיים לאבק רגליהם, ועומק הענין הוא דס"ל שאין שום תכלית שצריכים להגיע אליה, אלא שכל מה שהוא עושה מתייחס לאלקות, וממילא ההשתחוויה לאבק רגליהם מורה שאין שום נפ"מ מה עושים, דזולת אלקות אין כלום²].